

Factors i datació de la diftongació condicionada medieval occitana a la llum del català i de les altres llengües romàniques

Emili Casanova Herrero¹

¹Departament de Filologia Catalana, Universitat de València

Un dels problemes que la Gramàtica Històrica Occitana no ha resolt encara és la data de la diftongació de les vocals ě i ǫ tòniques + iod o consonant palatal, i en conseqüència, els factors actuant en el canvi dels tipus MEDIUM > *mieg/miei*; OCULU > *uelh, huolh, hueil*; HERĪ > *hier*, POTUĪ > *puec/poc*. I això a pesar de l'abundància de bibliografia sobre el particular, en especial, els estudis de Schürr, Ronjat, Anglade, Spore, Schmitt Jensen, Sánchez Miret, Fernández González, Wüest i altres.

El meu objectiu serà intentar demostrar el seu procés de formació a partir d'una documentació preliterària adequada, especialment catalana, dels resultats cap a la diftongació en les llengües pròximes a la zona occitana, sobretot dels seu veí francès i del seu germà bessó, el català, i de les diftongacions modernes en diverses llengües.

En concret, espere demostrar que la diftongació occitana, a pesar de l'opinió majoritària comença a produir-se abans del segle X, encara que per escrit apareix en el segle XII i no es generalitza fins el segle XIII, a diferència del català. En posaré també alguns exemples toponímics.

Segurament la bifenematització de les vocals obertes tòniques + palatal o iod tipus PECTUS > *pieich* > *piech* existiria ja des del segle V per al parlant, perceptiblement ja des del segle VII, però sense reflectir-la l'escriptura fins un determinat moment, de la mateixa manera que hui en algunes zones de frontera es pronuncia en les vocals obertes *cel* > *ciel*, *perfecte* > *perfiacte*, però no es reproduïxen, i, fins i tot, s'autocorregixen davant d'un foraster.

A diferència del català, el manteniment dels diftongs *ai*, *au*, *ei*, entre els segles IX-X, va fer que quallara el diftong *ie* i començarà a escriure's, contra el resultat del català preliterari *iei* > *iii* > *ii* > *i*.

La bifenematització de les vocals ě i ǫ tòniques també ocorrerà davant de wau més tard per correlació amb la palatal.

També em plantejaré i rebutjaré si es podria explicar per tancament de dos graus i no per diftongació.